

مأموزدیامتی میراند؟

نگاهی دوباره به کاربرد مشق شب
از منظر متولیان امور آموزشی

ترجمه ی؛ مهدخت گیتی

اشاره

تاکنون در مورد مشق شب، تکلیف منزل و فعالیت های بیرون از کلاس دانش آموزان، نوشته ها، پژوهش ها و مقالات فراوانی را در «رشد آموزش ابتدایی» خوانده اید که آخرین نمونه از آن ها، در شماره ی ۳ مجله (آذر ۸۶) با عنوان «دفن سیاهه ی شب» به چاپ رسیده است. در مقاله ی یاد شده، مشق شب بیشتر از نگاه مخالف بررسی شده بود. در این بررسی، بدون برتری دادن به دیدگاه های موافق و مخالف و تنها از نگاهی بیطرفانه، تکلیف منزل را از منظر متولیان آموزشی مرور کرده ایم.

سرآغاز

تکلیف منزل یا همان مشق شب، همواره موضوعی مورد بحث در هر نظام آموزشی - پرورشی بوده و هست. به اعتقاد برخی، مشق شب ضرورتی انکارناپذیر برای فراگیری بهتر و تمرین و تکرار آموخته هاست. در مقابل نیز، گروهی قرار دارند که تکلیف منزل را وسیله ای جز برای آزار و اذیت دانش آموزان نمی دانند. ولی متولیان امور آموزشی، به گونه ی دیگری می اندیشند و سعی می کنند، تعاملی بین دیدگاه های موافقان و مخالفان ایجاد کنند.

مشق شب، تمرین تازه ها

متولیان آموزشی، دلایلی را برای ضرورت تعیین تکلیف شب عنوان می کنند که از شاخص ترین آن ها می توان به این موارد اشاره کرد:

- تکرار و تمرین آموخته ها، به ویژه آموخته های نو؛
- آمادگی بیشتر برای حضور در کلاس درس روز بعد؛
- فراگیری و تمرین استفاده از منابع گوناگون مانند کتاب خانه، دایرة المعارف، لغت نامه، منابع اینترنتی و... در حین انجام تکالیف و یا طرح های پژوهشی؛

برگ اشتراک مجله های رشد

شرایط

۱- واریز مبلغ ۲۰/۰۰۰ ریال به ازای هر عنوان مجله ی درخواستی، به صورت علی الحساب به حساب شماره ی ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه ی سه راه آزمایش (سرخه حصار) کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست.
۲- ارسال اصل رسید بانکی به همراه برگ تکمیل شده ی اشتراک.

- ✦ نام مجله :
- ✦ نام و نام خانوادگی :
- ✦ تاریخ تولد :
- ✦ میزان تحصیلات :
- ✦ تلفن :
- ✦ نشانی کامل پستی :
- استان :
- شهرستان :
- خیابان :
- پلاک :
- کدپستی :
- ✦ مبلغ واریز شده :
- ✦ شماره و تاریخ رسید بانکی :

امضا:

نشانی: تهران - صندوق پستی مشترکین ۱۶۵۹۵/۱۱۱
نشانی اینترنتی: www.roshdmag.ir
پست الکترونیک: info@roshdmag.ir
☎ امور مشترکین: ۷۷۳۳۵۱۱۰ - ۷۷۳۳۶۶۵۶
☎ پیام گیر مجلات رشد: ۸۸۳۰۱۴۸۲ - ۸۸۸۳۹۲۳۲

یادآوری:

- ✦ هزینه ی برگشت مجله در صورت خوانا و کامل نبودن نشانی، بر عهده مشترک است.
- ✦ مبنای شروع اشتراک مجله از زمان وصول برگ اشتراک است.
- ✦ برای هر عنوان مجله برگ اشتراک جداگانه تکمیل و ارسال کنید (تصویر برگ اشتراک نیز مورد قبول است).

- جست‌وجو و تحقیق بیشتر در مورد مطالب آموخته شده و تمرکز بر آن‌ها؛
- ایجاد و نهادینه کردن عادت‌های مثبت در دانش‌آموزان، مانند قطع وابستگی به دیگران با پذیرش مسئولیت انجام تکالیف، مدیریت؛ اعم از مدیریت زمان و برنامه‌ریزی، تشویق دانش‌آموزان به فراگیری بیشتر و بهتر (به ویژه اگر هراز گاهی در مقابل فعالیت‌های مثبتشان تشویق بشوند).

برقراری ارتباط دو سویه

آموزگاران معتقدند، با تعیین تکلیف منزل، رابطه‌ای دو طرفه میان آموزگار و والدین برقرار می‌شود. به این معنی که با نظارت مستقیم و غیرمستقیم والدین، والدین از وضعیت درسی فرزندشان و آن چه او می‌آموزد، آگاه می‌شوند. علاوه بر این، نقاط ضعف و قوت دانش‌آموزان، با کمک آموزگار و والدین مشخص و مسیر آموزش و پرورش، بر اساس آن معین می‌شود.

به این ترتیب، نه تنها میان آموزگار و والدین رابطه‌ی تنگاتنگی برقرار می‌شود، بلکه آموزگار می‌تواند از هم‌فکری والدین، برای بهبود شیوه‌ی تعلیم و تربیت خود بهره‌مند شود.

به عقیده‌ی روان‌شناسان، نباید از تکلیف شب به عنوان اسلحه‌ای برای تنبیه دانش‌آموزان استفاده کرد. این رفتار، فقط بر دلهره و اضطراب دانش‌آموزان می‌افزاید و هیچ کاربرد آموزشی - پرورشی نخواهد داشت.

آموختن از راه مشق شب

مشق شب زمانی می‌تواند به فراگیری بیشتر و بهتر دانش‌آموزان کمک کند که سه خصوصیت کوتاه بودن، مؤثر بودن و خلاقیت محوری را در خود داشته باشد. از سوی دیگر، باید بر اساس توانایی‌ها و یا نقاط ضعف گروه‌های هدف تعیین شود.

پژوهش‌ها نشان می‌دهند، در پایه‌های پایین (اول تا سوم ابتدایی)، مشق شب مستقیماً روی افزایش مهارت‌ها و تسریع روند فراگیری دانش‌آموزان تأثیر دارد. از پایه‌های چهارم تا ششم (اول راهنمایی در نظام آموزشی ما)، تکالیف باید مختصر، اما تأثیرگذار و مناسب با توانایی‌ها و نقاط ضعف دانش‌آموزان انتخاب شوند.

از پایه‌ی هفتم تا پایان دوره‌ی دبیرستان، انجام تکالیف منزل، مهارت دانش‌آموزان را برای حضور در امتحانات ورودی دانشگاه و ورود به دوره‌ی پیش‌دانشگاهی افزایش می‌دهد؛ به شرط آن که تکالیف سه خصوصیت ذکر شده را دارا باشند.

بررسی‌ها نشان می‌دهند، میزان مشق شب بر میزان فراگیری دانش‌آموزان تأثیرگذار نیست، بلکه مهم محتوای آن است. از نگاهی دیگر، مشق شب باید بدون توجه به حجم و تنها با تمرکز بر محتوا و تأثیر آن بر میزان فراگیری دانش‌آموزان انتخاب شود.

تعیین میزان مناسب تکلیف

متولیان آموزشی معتقدند، محتوای تکالیف ارائه شده، مقدم بر میزان آن است. به عقیده‌ی

آن‌ها، باید دو ویژگی حداقل زمان و حداکثر بهره، در تعیین تکلیف منزل مد نظر قرار بگیرد.

به این ترتیب، برای پایه‌های اول تا سوم ابتدایی، روزانه ۲۰ دقیقه و چهارم تا ششم، روزانه ۲۰ تا ۴۰ دقیقه زمان برای انجام تکلیف شب کافی است. از پایه‌ی هفتم تا نهم، روزانه ۲ ساعت باید صرف تکلیف شب شود. در پیش‌دانشگاهی، زمان مشخصی را نمی‌توان تعیین کرد؛ چرا که در این پایه، نیاز دانش‌آموز تعیین‌کننده‌ی ساعت مطالعه و انجام تکالیف است.

روان‌شناسان عقیده دارند، طولانی بودن زمان انجام تکالیف، نه تنها تضمین‌کننده‌ی موفقیت دانش‌آموز و افزایش میزان فراگیری او نیست، بلکه با طولانی شدن این زمان، احساس کلافگی و دلزدگی به دانش‌آموز غلبه می‌کند.

این احساس‌های ناخوشایند، نه تنها مانع از انجام دقیق و کامل تکالیف می‌شوند، بلکه کاربرد واقعی آن را نیز از بین می‌برند. با افزایش حجم تکالیف، تکرار مطالب نیز به هم‌هی نکات منفی آن، مانند طولانی شدن زمان انجام آن و عقیم ماندن کاربرد واقعی انجام تکالیف، افزوده می‌شود. کلام پایانی این که، تکالیف باید کم حجم و تأثیرگذار باشند و باعث تکمیل آموزش‌های ارائه شده، رفع مشکلات آموزشی دانش‌آموز و شکوفا شدن خلاقیت‌ها و مهارت‌های او شوند.

منبع

<http://www.ed.gov/pubs/parents/Home/work/pt3/html>

عکس: اعظم لاریجانی